

گزارش تحلیلی «ایران» از گسترش روابط ایران و تاجیکستان و بازنمایی رسانه‌ای آن در سطح منطقه و بین‌الملل

سیاست خارجی متوازن

◀ | عماد هلاکات پژوهشگر

آسیای مرکزی همواره از مناطق مهم پیرامونی جمهوری اسلامی با توجه به موقعیت ژئوپلیتیکی و اتصال کریدور شرق به غرب بوده است. جمعیت ۸۵ میلیونی منطقه آسیای مرکزی و همچنین با توجه به اینکه این منطقه حوزه تمدنی ایران است و زبان فارسی در آن ساری و جاری است، اهمیت آن را دوچندان می‌کند. در میان این کشورها تاجیکستان از لحاظ فرهنگی بیشترین قرابت را با ایران دارد (روح زبان فارسی در تاجیکستان، عید نوروز، ادبیات فارسی و...)با وجود این از سال ۲۰۱۵ تا سال ۲۰۱۸ روابط ایران و تاجیکستان در شرایط نامطلوبی قرار گرفته بود، (نقش متغیرهای خارجی بخصوص چینستان و امریکا و همچنین منفعل بودن دولت قبل در قبال این منطقه) اما از زمان روی کار آمدن دولت جدید در ایران، روابط دو کشور بخصوص بعد از سفر آیت‌الله رئیسی به تاجیکستان و متقابلاً سفر امام علی رحمان به تهران در ۲۹ مه، وضعیت بسیار مطلوبی در روابط دو کشور را شاهد هستیم. بعد از سفیر رئیس جمهور ایران به تاجیکستان و پس از آن از روزهای اخیر سفر سرلشکر باقری رئیس ستاد کل نیروهای مسلح ایران به تاجیکستان، سه موضوع بسیار مهم در فضای رسانه‌ای رژیم صهیونیستی، غربی و عربی پر رنگ بود؛۱- افتتاح خط تولید پهپاد ابابیل دو ۲- ترور یکی از رهبران شیعیان تاجیکستان ۳- گسترش روابط ایران با کشورهای آسیای مرکزی بویژه تاجیکستان.

■ **توصیف روندهای رسانه‌ای**

در تاریخ ۲۷ اردیبهشت سال جاری و در راستای تقویت و توسعه همکاری‌های مشترک دفاعی و نظامی بین دو کشور ایران و تاجیکستان، کارخانه تولید پهپاد ابابیل ۲ با همت و تلاش متخصصان صنایع دفاعی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران با حضور سرلشکر باقری و شیرعلی میرزا وزیر دفاع و جمعی از فرماندهان عالی‌رتبه کشور تاجیکستان در دوشنبه پایتخت این کشور افتتاح شد. سوزی دیگر «محمد باقروف» روز یکشنبه مورخ ۲ خرداد سال جاری در جریان درگیری‌های مسلحانه شهر «خاروغ» بر اثر اصابت گلوله جان باخت. طی چند هفته

گذشته شهر خاروغ شاهد اعتراض شهروندان برای برکناری فرماندار این شهر بوده است. برخی منابع محلی اما می‌گویند «باقروف» ترور شده است.

براساس این گزارش‌ها «محمد باقروف» در منطقه خودمختار گورنو-بدخشان ساکن بود و روز یکشنبه به وسیله شلیک یک تک تیرانداز جان باخت. هنوز از شناسایی عاملان این شهادت و انگیزه آنها از این ترور خبری منتشر نشده است. با توجه به مطلوب شدن روابط بین جمهوری اسلامی و تاجیکستان به نظر می‌رسد که محمد باقروف ترور شده است. با بررسی پرساخت رسانه‌ای حول محور این رخدادها، چند محور کلان را می‌توان تشخیص داد:

۱- **رسانه‌های صهیونیستی:** در این رسانه‌ها از حدود دو سال پیش روی مسأله پهپاد تکیه زیادی صورت گرفته است. همواره در رسانه‌ها و روزنامه‌های صهیونیستی در مورد پهپادهای ایرانی تأکید زیادی شده است تا جایی‌که این رسانه‌ها با فشار به دولت بایین به‌دنبال این بودند که با ارتباط دادن برنامه پهپادی ایران به صنایع هواپیمایی،

پهپاد در آسیای مرکزی است.

تقریباً می‌توان گفت در اکثر رسانه‌های صهیونیستی و روزنامه‌های این رژیم با یک جست‌وجوی ساده می‌توان حجم انبوه محتوای تولید شده علیه قدرت پهپادی ایران را مشاهده کرد. بعد از تولید محتوا در زمینه برنامه هسته‌ای ایران، صنعت پهپادی در ردیف دوم خروجی رسانه‌ای آنها قرار می‌گیرد. بعد از سفر سرلشکر باقری به تاجیکستان این روند شدت گرفت و به فضاسازی علیه ایران دامن زده شد.(احتمال اینکه بعد از سفر رئیس جمهور تاجیکستان به ایران تحولات منطقه آسیای مرکزی و بخصوص تاجیکستان به سمت امنیتی شدن برود زیاد است)

در سویی دیگر، ترور یکی از رهبران اصلی تاجیکستان با بایکوت رسانه‌ای مواجه شد و رسانه‌های صهیونیستی به این ترور نپرداختند. همچنین، همزمانی این ترور با ترور شهید حسن صیاد خدایی نیز قابل تأمل است؛ بخصوص آنکه محمد باقروف با گلوله تک تیرانداز ترور شده است. این ترور از دو جهت قابل بررسی است؛

فتا

”**با توجه به صبغه تمدنی**

ایران در منطقه آسیای مرکزی و پیوند هویتی- فرهنگی با این کشورها، بخصوص تاجیکستان، به نظر می‌رسد اهمیت این موضوع برای دولت جدید ایران دو چندان شده است. ایران به دنبال این است که روابط خود را با کشورهای این منطقه گسترش دهد و از ظرفیت این کشورها استفاده لازم را ببرد. این کشورها بازار مصرفی بسیار مناسبی برای ایران محسوب می‌شوند و تهدیدهای امنیتی مشترکی بخصوص در زمینه تروریسم مرتب ایران و این منطقه می‌شود. ایران می‌تواند با استفاده از این صبغه، همکاری‌های خود را با این منطقه بیش از گذشته گسترش دهد و این برای امریکا که به دنبال نفوذ در این منطقه است چالش محسوب می‌شود.

۲- **رسانه‌های غربی:** این رسانه‌ها هم سفر سرلشکر باقری و افتتاح کارخانه تولید پهپاد ابابیل ۲ اجزاء محورهای رسانه‌ای خود قرار دادند. تا جایی که اکثر رسانه‌های امریکایی موضوع پهپاد را کلیدی‌ترین مسأله و چالش آینده امریکا با ایران عنوان کردند. ایران پهپادهای خود را با قیمتی ارزان در اختیار همسایگان و متحدان خود قرار می‌دهد و این می‌تواند وضعیت بازار فروش سلاح را به چالش کشیده و همچنین ایران را به‌عنوان یکی از کشورهای صادرکننده سلاح معرفی کند. از نظر این رسانه‌ها سلاح‌ها و بخصوص پهپادهای ایرانی چند ویژگی اساسی دارند:

۱- قیمت ارزان ۲- کیفیت بالا ۳- تحویل در زمان مناسب.

امروزه با توجه به تغییر و تحولات صورت گرفته، بازار فروش تسلیحات اهمیت زیادی پیدا کرده است و این موضوع برای ایران آورده اقتصادی بسیار مناسبی دارد.

بخصوص اینکه ایران در میان اکثر کشورها به تحویل بموقع سلاح معروف است. از سویی دیگر، قیمت تمام شده سلاح در ایران نسبت به مدل مشابه خارجی بسیار پایین است. به

۱- حذف فیزیکی سرشبکه‌های مقاومت و همیمانان ایران در منطقه آسیای مرکزی، جهت جلوگیری از گسترش نفوذ ایران در این منطقه

۲- ایجاد فضای بی‌اعتمادی بین ایران و دولت تاجیکستان، با طرح این گزاره که دولت تاجیکستان در ورای این تررور قرار می‌گیرد.

از سویی دیگر با توجه به صبغه تمدنی ایران در منطقه آسیای مرکزی و پیوند هویتی- فرهنگی با این کشورها، بخصوص تاجیکستان، به نظر می‌رسد اهمیت این موضوع برای دولت جدید ایران دو چندان شده است. ایران به‌دنبال این است که روابط خود را با کشورهای این منطقه گسترش داده و از ظرفیت این کشورها استفاده لازم را ببرد. این کشورها بازار مصرفی بسیار مناسبی برای ایران محسوب می‌شوند و تهدیدهای امنیتی مشترکی بخصوص در زمینه تروریسم مرتب ایران و این منطقه می‌شود. ایران می‌تواند با استفاده از این صبغه، همکاری‌های خود را با این منطقه بیش از گذشته گسترش دهد و این برای امریکا که به دنبال نفوذ در این منطقه است چالش محسوب می‌شود.

۲- **رسانه‌های غربی:** این رسانه‌ها هم سفر سرلشکر باقری و افتتاح کارخانه تولید پهپاد ابابیل ۲ اجزاء محورهای رسانه‌ای خود قرار دادند. تا جایی که اکثر رسانه‌های امریکایی موضوع پهپاد را کلیدی‌ترین مسأله و چالش آینده امریکا با ایران عنوان کردند. ایران پهپادهای خود را با قیمتی ارزان در اختیار همسایگان و متحدان خود قرار می‌دهد و این می‌تواند وضعیت بازار فروش سلاح را به چالش کشیده و همچنین ایران را به‌عنوان یکی از کشورهای صادرکننده سلاح معرفی کند. از نظر این رسانه‌ها سلاح‌ها و بخصوص پهپادهای ایرانی چند ویژگی اساسی دارند:

۱- قیمت ارزان ۲- کیفیت بالا ۳- تحویل در زمان مناسب.

امروزه با توجه به تغییر و تحولات صورت گرفته، بازار فروش تسلیحات اهمیت زیادی پیدا کرده است و این موضوع برای ایران آورده اقتصادی بسیار مناسبی دارد.

بخصوص اینکه ایران در میان اکثر کشورها به تحویل بموقع سلاح معروف است. از سویی دیگر، قیمت تمام شده سلاح در ایران نسبت به مدل مشابه خارجی بسیار پایین است. به

نگاهی به فت‌های لیبرالیسم در سیاست خارجی (۱)

خطر وابستگی حاکمیت ملی به رژیم‌های بین‌المللی

این طریق «نرمال» بودن رفتار ما را در سیاست خارجی به اثبات برساند، غافل از آنکه در این وادی، مجریان سیاست خارجی ما با رحتی از لیبرال‌ها فراتر گذشته و «لیبرال زده» عمل می‌کردند. در پاسخ به منتقدان هم واقعیات روابط بین‌الملل و جهان تحول‌یافته را یادآور می‌شدند که دیگر واگرایی را برمی‌تابد و تأکید داشته و دارند که راه‌حل مشکلات تنها در همگرایی است. از قضا توجه به این نکته آخری یعنی اهمیت چندجانبه‌گرایی، هیچ‌گاه مورد سؤال در سیاست خارجی جمهوری اسلامی نبوده و به هیچ‌وجه از آن گریزان نبوده. عضویت ایران در پیمان منطقه‌ای شانگهای اقدامی بسیار شایسته در جهت تأمین منافع کشور است و نه برعکس. یعنی نمی‌توان به امید آنکه روزی در آینده رژیم‌های بین‌المللی به اهمیت چندجانبه‌گرایی، هیچ‌گاه مورد سؤال در سیاست خارجی جمهوری اسلامی نبوده و به هیچ‌وجه از آن گریزان نبوده. عضویت ایران در پیمان منطقه‌ای شانگهای اقدامی بسیار شایسته در جهت تأمین منافع کشور است و نه برعکس. یعنی نمی‌توان به امید آنکه روزی در آینده رژیم‌های بین‌المللی به اهمیت چندجانبه‌گرایی، هیچ‌گاه مورد سؤال در سیاست خارجی جمهوری اسلامی نبوده و به هیچ‌وجه از آن

عمل، رژیم‌های بین‌المللی موجود آینه قدرت و نفوذ کشورها در سطح جهانی هستند و تاکنون چیزی فراتر را عرضه نکرده‌اند. پدیده حق و توتی یکی از آنها است. عضویت دائمی کشورهای مطرح و تثبیت‌یافته در صنعت هسته‌ای در شورای حکام آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، یکی دیگر از این موارد است.

علاوه بر این، قدرت‌های جهانی از جمله امریکا در حالی از توسعه رژیم‌های بین‌المللی حمایت می‌کنند که خود از عضویت و پذیرش بسیاری از آنها سر باز می‌زنند و به دقت از تعارض در پذیرش تعهدات و سیاست توسعه‌طلبانه خارجی خود جلوگیری می‌کنند. بر همین اساس و جدای از عدم عضویت امریکا در بسیاری از معاهدات بین‌المللی، این کشور هنوز عضویت در کنواسیون حقوق معاهدات را به‌عنوان مادر کنواسیون‌ها به تصویب نرسانیده است!

این در حالی است که نهضت عضویت «هر چه بیشتر بهتر» در سازمان‌های بین‌المللی رویکردی بود که برای مدت‌های متمادی در سیاست خارجی ما دنبال می‌شد تا از

موضوعات است. بنا به تعریف، رژیم‌های بین‌المللی فرابندهایی بین‌المللی و مجموعه‌ای از قوانین هستند که گاهی اوقات هنگامی که به طور رسمی ساماندهی شوند، بسیاری از آنها می‌توانند به سازمان‌های بین‌المللی تبدیل شوند. از منظر لیبرالیسم توسعه هر چه بیشتر رژیم‌های بین‌المللی تنها راه رسیدن به صلح جهانی است و این رژیم‌ها با کسب هویت مستقل از بازیگران اصلی یعنی دولت‌ها، از اراده لازم برای اعمال حاکمیت برخوردار می‌شوند.

توسعه تدریجی رژیم‌ها از چهار دیپلماسی چندجانبه به معنای واگذاری تدریجی حاکمیت ملی به این رژیم‌ها است و به یکسان‌سازی شاخص‌های ارزیابی در سطح بین‌المللی می‌پردازد و در نهایت رفتار همه بازیگران را کنترل و یکسان خواهد نمود.

هر چند توسعه رژیم‌های بین‌المللی مورد حمایت بسیاری از کشورها از جمله کشورهای غربی است اما قدرت‌های جهانی و کشورهای غربی به بزرگی آفات این نظریه‌ها را از خود دور ساخته‌اند. در

داشتن نظریه و مفاهیم، از اصول اولیه یک سیاست خارجی موفق است. در مقابل یکی از آفات اصلی سیاست خارجی، متوسل شدن به نظریه‌ها یا به‌کارگیری نظریه‌های ناقص در این عرصه است. با توجه به تأکید ویژه بر نظریات لیبرال در دهه اخیر، در اینجا به نقد و بررسی آن پرداخته خواهد شد:

نظریه و مفهوم لیبرالیسم به‌منزوان یک مکتب فکری در سیاست شناخته می‌شود که از اصولی شناخته شده برخوردار است. از جمله آنکه براساس نظریه «جان لاک» جوامع بشری در حالت طبیعی امکان همزیستی مسالمت‌آمیز با یکدیگر را داشته و بدون دخالت قوه قهریه می‌توانند امور عمومی خود را سامان دهند. از این رو ایده‌آل جامعه لیبرال رسیدن به حداکثر آزادی است و برای عبور از مشکلاتی که آزادی برای جوامع ایجاد می‌کند باید به آزادی بیشتر اندیشید!

بر همین اساس نظریه‌های لیبرال در سطح روابط بین‌الملل هم پایه‌گذاری شد و با این ایده از سوی امانوئل کانت آغاز گردید که اگر هدف لیبرالیسم در نهایت رسیدن به صلح جهانی است، آن را باید در سایه گسترش لیبرال دموکراسی دنبال کرد چراکه لیبرال دموکرات‌ها با یکدیگر وارد جنگ و نزاع نمی‌شوند!

این نظریه هرچند طی دو قرن گذشته به اتحای مختلف به محک گذارده شده و به ابطال رسیده اما از میان نرفته و حامیان آن درصدد اصلاح تدریجی آن برآمده‌اند.

امروزه دیگر صحبت از صلح دموکراتیک محور مباحث لیبرال‌ها در روابط بین‌الملل نیست ولی به جای آن مفاهیم جدیدتری مطرح و عرضه گردیده‌اند و سیاست خارجی کشورها از جمله سیاست خارجی ایران نیز تحت‌تأثیر رژیم‌های بین‌المللی یکی از این